

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ : DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ : DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, féliven.
Előfizetési ár: egész évre 80 kor., félévre 40 kor.
Egyes szám ára két korona.

↔ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium. ↔
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Kollégiumi tanévmegnyitás.

Karai Sándor igazgató megnyitó beszéde.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi
Elnökség!

Mélyen tisztelt Közönség!

Nemes Tanuló Ifjúság!

A bizonytalanságnak az az érzete, amely az elmúlt zivataros években egy-egy iskolai év kezdetén a jövőt illetőleg lelkünkre nehezedett, talán soha sem volt nyomasztóbb, mint ennek az iskolai évnek a megnyitásával. A háború szenvedéseit, a forradalmak és az idegen megszállás lelki gyötrelmeit valahogy áféltük; vesztéseink nagysága megmérhetetlen; de ifjúságunk lelke ment maradt a tömegeket rabul ejtett szellemi és erkölcsi járványoktól és hálás talajul kínálkoznék a tanítás és nevelés magvető munkájának. Ámde a háború nyomán fellépett gazdasági anarchia alapjaiban támadta meg kulturális intézményeinket és nevelő munkára hivatott erőnk legnagyobb részét annak a súlyos gondja köti le, hogy miképpen biztosítsuk az iskola megélhetésének anyagi feltételeit. Pedig ezeket, ha tovább is magyarok akarunk maradni, biztosítanunk kell; mert amint ezer évig a természeti viszonyok hatalma mellett a magyarság műveltségbeli fölnye volt az alapja országunk fennállásának, úgy most is csak kulturális hegemoniánk menthet meg bennünket a balkáni népek tengerében való elmerüléstől, csak műveltségbeli fölényünkkel szerezhetjük vissza hazánk ezer éves határait.

Különösen súlyos anyagi helyzetbe juttatta az idők viharos járása kollégiumunkat. Főépülete a háború kezdetétől fogva a múlt tanév elejéig, egyetemi internátusa még a múlt tanév legnagyobb részében is katonai célokra igénybe volt véve, ami nagy rongálást és károsodást okozott. Csak a gimnáziumot sikerült megóvnunk a lefoglalástól, amely iránt épületeinek és berendezésének meglepő szépsége még a vöröseket és az oláhokat is kíméltre indította. A katonaság által okozott rongáláshoz hozzá-

járult az épületek és a berendezés természetes avulása, amelynek rendbehozatalát a mindig emelkedő drágaság miatt évről-évre halasztgattuk. Tovább azonban a károsodás fokozása és intézményeink életképességének veszélyeztetése nélkül már nem halaszthatjuk. Az egyetemi internátus használhatatlan állapotba jutott, a konviktus felszerelése teljesen lerongyolódott, a főépület is romlásnak indult. Itt tehát, ha adósságesinálással is, de segíteni kellett. Mert fedezet, a mai rendkívüli drágaság mellett, bizony a legszükségesebb javításra is alig van. Hiszen kilenc milliót hadikölcsönbe fektettünk; ez hazafias kötelességünk volt. Tisztviselőinknek és egyéb alkalmazottainknak, akiket az állam nem segítyez, mert nem tekinti őket közalkalmazottaknak, meg kellett adnunk a létminimumhoz feltétlenül szükséges háborús segítyeket. A tandíjat, a bentlakási és a konviktusi díjakat, bár félévről-félévre emeltük, a drágasággal lépést tartva nem emelhetjük, mert ezzel éppen azokat a társadalmi osztályokat zártuk volna el az iskolától, amelyek kollégiumunk népességének a zömét szolgáltatják. Így a konviktus alapjai is felémésződtek. Hogy micsoda nehézségekkel kell küzdenünk az iskola működésének fenntartásában, például csak azt említem meg, hogy a jövő télre való tüzelőanyag, bár a legnagyobb takarékoszággal szerezzük be, másfélmillió koronába kerül.

Ebben a sivár helyzetben reménységünket nem vethetjük másba, mint a magyar református kultúra ősforrásába: egyházunk híveinek áldozatkészségébe. De számítunk az egész magyar nemzeti társadalom támogatására is, hiszen a kollégium eleitől fogva erős vára volt a magyar nemzeti eszmének. Ez az áldozatkészség hozta létre iskoláinkat, soha nem szünő buzgóságával ez táplálta és virágoztatta fel őket s válságos időkben ez sietett megmentésökre. Ebből a forrásból akarunk meríteni most is és reméljük, hogy különösen református társadalmunk, amelyben mindig erős volt a nemzeti öntudat, meg fogja érzeni és érteni, hogy mit jelentene az ősi kollégium

elsorvadása éppen ma, amikor az elszakított területekről ellenségeink a magyar értelmiséget kiüldözik, ott levő magyar iskoláinkat nemzeti jellegükből kivetkőztetik, a magyar gyermekeknek csonka-magyarországi iskolákban való tanulását megakadályozzák és mindent elkövetnek, hogy a hatalmukban levő területeken a magyar műveltséget kiirtsák.

A segélygyűjtésre, amelyet kollégiumunk lelkes pénztárnoka, Rózsa Sándor vezet, nagy buzgósággal vállalkoztak kollégiumunk tanárai.

Mélyen tisztelt Közönség! Ime, ilyen rendkívül súlyos viszonyok között ért engem a múlt iskolai év végén az a nagyon megtisztelő megbízás, hogy a kollégiumnak, internátusnak és konviktusának élére állván, ezen intézmények meglazult rendjének helyreállításában működjem közre. Bár a megbízás készületlenül talált és bár a feladat nehézségeivel szemben nagyon érzem erőm gyengeségét, a bizalomnak mégis engednem kellett, nemcsak azért, mert ez legilletékesebb helyen nagyon nyomatékos kérelem alakjában nyilvánult meg irántam, hanem azért is és főképp azért, mert úgy érzem, hogy a nemzetnek ebben az életre-halálra menő küzdelmében mindenkinek azon a helyen kell teljesítenie kötelességét, még ha az a hely veszélyes is, ahova a közérdek nevében állítják. Vállalkoztam tehát, bár láttam, hogy vállalkozásom egy és más részben ki lesz téve a sikertelenség veszélyének; hiszen feladataim egy részében előrelátott vis majjorral, más részében a viszonyok kiszámíthatatlan alakulásával állok szemben. A sikertelenség pedig mindig erkölcsi vereséget és veszteséget jelent. De amint eddigi közszolgálatomban, amely elég jó indulatú megítélésben részesült, nem az elismerés babéjára való vágyakozás, hanem pusztán a kötelességérzet, a közérdek szolgálatának ösztöne vezetett: úgy törekvéseim esetleges sikertelenségét is azzal a tudattal fogom elviselni, hogy ha a feladat erőmet meghaladta is, mégis kötelességem volt vele meg próbálkozni.

Feladataimmal szemben érzett aggodalmamat csak az a jóakarató támogatás enyhíti, amelyet a főtisztelendő és méltóságos egyházkerületi elnökség és minden más illetékes tényező részéről tapasztalni szerencsés vagyok. Mindenek felett ez adja meg az alapját és feltételét sikeres működésem lehetőségének. Ezt a támogatást hálával fogadom és tisztelettel kérem a jövőre is.

Kérem továbbá a már eddig is hálásan tapasztalt támogatását a felsőoktatási tanácsnak, valamint a gimnáziumi és tanítóképzőintézeti tanári karoknak is. Az egyetemi, gimnáziumi és tanítóképzőintézeti internátusok közös területen lévén elhelyezve, mindegyikben csak úgy lehet rend, ha valamennyiben rend lesz. Ez pedig csak egyöntetű vezetés és felügyelet mellett lehetséges. Ennek a feltétele azzal, hogy a kollégiumi igazgató bent lakik,

most már meg van adva. Rajtunk áll tehát, igazgatókon és tanári karokon, hogy ezt meg is valósítsuk. Az a szerencsés körülmény, hogy a gimnáziumnak egyik újonnan választott dérek tanára, dr. Hoffer András vállalkozott a bentlakásra és a felügyeletre, nagy mértékben meg fogja könnyíteni a gimnáziumi és a tanítóképzőintézeti internátusban a rendtartást.

Az ifjúságot is kérem, támogasson ne csak a külső rend és tisztaság, hanem a belső rend és a fegyelem fenntartásában is. A gimnáziumi ifjúság már megmutatta, hogy minden erősebb fegyelmi eszköz alkalmazása nélkül meg tudja becsülni azt a helyet, ahol szellemi és erkölcsi műveltségének és anyagi boldogulásának alapjait szerzi meg. Igaz, hogy a gimnáziumnak már mintaszerű felépítésével és berendezésével is nevelő hatása van. De nemcsak a palotákban lehet rend, tisztaság és jó erkölcs; mindez lehet és meg is van a szegényes házban is, ha jóra való, jóérzésű emberek laknak benne. Sőt ennél szegényesebb és egyszerűbb a házuk, annál inkább törekednünk kell, hogy a rend és a tisztaság fenntartásával kellemessé és egészségessé tegyük. E részben különösen számítok a tanítóképzőintézet ifjúságára, mint amelynek már népnevelő hivatásánál fogva is kötelessége a helyes és szép életre való törekvés. Azt hiszem, hogy legkevesebb nehézséget fognak okozni nekem az egyetemi hallgató urak, hiszen ők már érettségüknel és haladottabb műveltségüknel fogva is legjobban meg fogják érteni az én intencióimat.

A legkedvesebb és leghálásabb feladatomban tekintem az ifjúsággal való nevelői foglalkozást. Hosszú tanári pályámon azt tapasztaltam, hogy a mi magyar ifjúságunkban teljes mértékben meg van az erkölcsi fegyelemre való hajlandóság és hogy ifjúságunk szívesen vezetteti magát a jó rend és a jó erkölcs útján. Támogatja ebben a magyarságot jellemző józan belátása, veleszületett becsületérzete és a szélsőségektől idegenkedő, nyugodt vérmérséklete. De hogy ezek az értékes hajlandóságai érvényesülhessenek és ferde irányba ne tévedjenek, szerető vezetésre és gondos óvásra van szüksége. Valahányszor az ifjúságban nagyobb fokú rendbontást és fegyelemsértést tapasztaltam, mindig meg volt állapítható a szükséges gondosság hiánya. Ezért legfőbb gondom lesz az ifjúság erkölcsi védelme és érdekeinek minden irányban való felkarolása. Fegyelmi hatáskörömben is a fiatalok iránti szeretettel és megértéssel fogok eljárni. De ha bármely tanuló részéről az ifjúság erkölcsi állapotát veszélyeztetve látom, mindent megteszek, hogy a fertőzőanyag gyorsan eltávolíttassék.

Kollégiumunk hagyományos szellemét, amely ennek az iskolának tanítványait szoros erkölcsi kötelekekkel fűzi egybe: az igaz, benső vallásosságot, a történelmi alapon nyugvó nemzeti öntudatot, a közérdeknek az egyéni érdek

főle helyezését, a felekezeti türelmességet, az emberszeretetet, a múlt becses hagyományaira építő józan haladás elvét hirdetni és ápolni fogom. Ébren fogom tartani a történelmi Magyarország eszméjét, de az eszme megvalósításának eszközeül nem a lármás és gyűlölködő, hanem az imádkozó és dolgozó hazafiságot vallok és tanítom. Az Ember tragédiájában az Úr így óvja Ádámot a kétségbeeséstől: „Mondottam ember, küzdj és bízza bizzál”. Nemzetünk tragédiájában is csak erre inthetjük az ifjú nemzedéket: dolgozzál, küzdj, bizzál, Istenben és önmagadban és akkor fel fog támadni Magyarország.

Mély tisztelettel köszöntve a főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi elnökséget, a debreczeni református egyház, Debreczen szabad királyi város, a Tisza István tudományegyetem és a testvértanintézetek képviselőit, valamint a t. közönséget és megköszönve, hogy megjelenésükkel kollégiumunk ezen ünnepének díszét és jelentőségét emelni méltóztattak, kollégiumunk 1921—22-ik tanévét — Isten segédelmének kérésével — megnyitottnak nyilvánítom.

Dr. Baltazár Dezső püspök beszéde.

Nagyságos Rektor Úr!

Régen nem állott kollégiumunk olyan nehéz tanévnek a küszöbén, mint most. A rombolást, amit a háborús és forradalmas idők kollégiumunk tanügyének anyagi és szellemi részén lefolytattak, jóformán megdermedt tétlenséggel kellett végig nézni. A jóakarát arra volt szorítva, hogy bátran emelje fel az elvi fenntartás szavát s így őrizze meg próféták módjára az igazságokat a jövőnek. Most már a józanodás útján érkezett a köz levegője odáig, hogy legalább mérsékelt mozgási szabadságot ad annak a törekvésnek, amely a kollégiumunk által képviselt szellemet régi jogaiba vissza akarja állítani és belevinni gyógyszerül a nemzeti és társadalmi közélet beteg folyamába.

Mi, a kollégium legfőbb kormányzó testületének elnöksége: én és elnöktársam: a Gróf úr ömértósága el vagyunk határozva, hogy minden eszközt megszerzünk és érvényesítünk ahhoz, hogy kollégiumunk újra az legyen, ami századokon által volt: klasszikus képviselője, hirdetője és terjesztője a tiszta evangéliomnak, a kálvini tanoknak, a felvilágosodottságnak, a tudomány szabad művelésének, az egyetemes konszolidáció kulcsának: a türelemnek és szeretetnek s a nemzetfenntartó erőnek: a magyar nyelvnek, magyar nemzeti érzésnek.

Tudatával birunk annak, hogy kollégiumunk cselekvő képességének helyreállítása nagyméretű anyagi feltételekhez fűződik. Annak is tudatával birunk, hogy ezekkel az anyagi feltételekkel kollégiumunk ez idő szerint nem

rendelkezik. Azt is tudjuk, hogy az anyag feltételek megszerzése előtt ott állanak akadályul a súlyos közgazdasági viszonyok és bizonyos törekvések, amelyek a kálvinista ifjúság számára a kollégium keretén kívül igyekeznek biztosítani az ellátás anyagi és a nevelés kollégiumunk szellemével aligha mindenben egyező feltételeit. De mindezek dacára is erős bennünk az elhatározás leküzdeni a nehézségeket és erős a reménység, hogy ez a leküzdés sikerül.

Mi lehetetlennek tartjuk azt, hogy a magyar, sőt az egész világ-társadalom felekezeti különbség nélkül meg ne értené, hogy a debreczeni református kollégium úgy az általános emberi, mint a nemzeti művelődés tekintetében cselekvő képességével milyen áldást jelentett a múltban, benuitságával milyen veszteség a jelenben és erejének visszatértével milyen szükséges és pótolhatatlan szellemerkölcsi kincsek forrása a jövőre. Mivel pedig a belátás felől bizonyosak vagyunk s bizonyosak a belátás nyomában támadó áldozatkészség felől is: erre az áldozatkészségre előlegezzük, hogy az anyagi feltételek megadatván, ifjúságunk egyszerű, de tisztességes elhelyezési és ellátási viszonyok között mielőbb foghasson hozzá a debreczeni kollégium által hajdan fényesen képviselt, utóbb sajnálatosan elhomályosult szellem elsajátításához és tovább terjesztéséhez.

De hogyha a kollégium fenntartó testületei elmennek az áldozatokban egész a súlyos kockázatokig is, akkor megvárhatják és megkövetelhetik, úgy a tanítóktól, mint a tanulóktól, hogy elvetvén minden tévelygést és restséget: a hagyományos irányba igazodjanak és abban nagy lelki buzgósággal előrehaladjanak. A tévelygésre soha se mentség a világ csalárd-sága; mert ezzel szemben állandóan világol a világosság örök lámpása. A restségre soha se mentség a mások lelkiismeretlensége, mert a felelősség személyes és ki-ki az után íteltetik meg, amit ő maga tesz, vagy tenni elmulaszt.

Az egyéni felelősséget kiváltképpen hangsúlyoztam, mint hatalmas kálvinista principiumot, amely mindenkit egyen-egyenként hoz Istennel közvetlen kapcsolatba. Ennek a felelősségnek egyik példányképét kívántuk a kollégium igazgatásának élére állítani Önben, Nagyságos Rektor Úr. Szép, nemes, áldásos múltja, határozott, hozzáférhetetlen jelleme; a gonosz felé keményen ellenálló, a jó felé szelíden kiengedő egyénisége; az a megállás, amelylyel az elmék és hangulatok bolondozásai között megállott az igazság mellett; szüntelen munkássága és nyitott szemű látása; tudománya és tekintélye: a jobb jövő számára bizonyos reménység.

Az az intézmény, amelynek tagjai: tanítói és tanulói Ön után igazodnak; az az intézmény széttepett hazánk kiegészülésének egyik leg-hathatósabb tényezője lesz.

Iskola

Kollégiumi tanévnyitó imádság.

A mi segedelmünk legyen az Úrtól. Ámen.

Gondviselő Istenünk, Atyánk a Jézus Krisztusban!

A jelenvaló gonosz világ zürzavaros színteréről tántorgó léptekkel jöttünk föl imádsod szent hajlékába e most megnyíló tanév első reggelén, hogy trónod zsámolyánál leborulva, kitarjuk Előtted minden érzésünket, elmondjuk minden gondolatunkat, Elődbe számoljuk sok nagy szükségünket, bajunkat és esedezzünk szent Lelked ajándékainak velünk közléséért, kiváltképen kitartásért, áldásért, békességért.

Kihez, hová s merre is mehetnénk Rajtad kívül; kiből, hol s mikor is reménykedhetnénk, bízhatnánk; kitől, honnan, mimódon várhatnánk s nyerhetnénk segédelmet, vigasztalást, erőt, holott sem magunkban, sem égen, sem földön nincsen megtartó képesség, hanemha csak egyedül Tenálad.

Te vagy az erős, ki tudtál isteni szóddal semmiből mindent teremteni; Teáltalad vagyunk, élünk és mozgunk mi is, kiket képedre és hasonlatosságodra alkotál; Te igazgatod az idők változásait és tudtad, akaratod nélkül még csak egy hajszál sem eshetik le fejünkről.

Áldjuk azért nagy Nevedet még a szorongatások, siralmak, megaláztatás, gond, bűbánat, gyötrelmek, rettegések, nélkülözések, viszontagságok közepett is; magasztalunk igazságosságod, ítéleted, megpróbáltatásod, fenyítésed fájó, kínos jeleiért is; dicsőítünk még ha olykor-olykor gyászfátyolra, vagy a halál éjszakájára emlékeztet is a mulandóság és a körülöttünk örvénylő áradat: mert hiszszük és tudjuk, hogy akik Téged szeretnek és akiket Te szeretsz, azoknak ezen a világon minden, még a megaláztatás, szenvedés, siralomház és meghalás is egyaránt javokra van.

Ez a hit és tudat élesíti reménységünket a mostani zord idők viharai közepett, amidőn méltán büntető ítéleted súlya alatt megalázkodva ismerjük el, hogy sok ízben és sokképen vétkeztünk szent törvényed ellen és hitlenségünkkel, engedtlenségünkkel, gonoszságainkkal érdemellenekké lettünk szeretetedre, melylyel szüntelenül befedeztél, megtartottál mind e mai napiglan. Mily gyarlók és tehetetlenek is valánk és vagyunk mi óh Atyánk a Te Lelked ereje nélkül. De hála legyen Néked örökké, hogy nem hagytál és nem hagysz minket a magunk útján gyámoltalanul tévelyegni, sem a világ forgatagában elmerülni, sem a kárhozat gyehejjára jutni.

Ám, ha angyalok nyelvén tudnánk is szólani, akkor sem volnánk képesek elszámolni

azokat a jótéteményeidet, amelyeket gyűlöletből, önzésből és gonoszul szétmarcangolt szegény hazánk és árvaságra jutott szomorú nemzetünk iránt az utóbbi válságos esztendőök folyama alatt nyilván megmutattál. Mert nem a mi érdemünk, sem nem emberi és nemzeti képességünk eredménye, még kevésbé hitünk, erőnk és akaratunk ténye az a csodás valóság, hogy még megvan — habár megcsönkítva — a mi magyar hazánk és él — noha megfogyva, de meg nem törve — magyar nemzetünk. Ez a csodák csodája a Te világkormányzói bölcseségednek és az országok, népek történetét szemmel tartó atyai gondviselésednek műve, melynek látása és meggondolása szent Felséged imádságra és dicsőítésére indítja szívünk és szánk.

Abban is atyai szereteted nyilvánvaló bizonyosságát szemléljük, hogy minket a mai napig egészségben, erőben megtartottál és a tökéletesedés célja felé irányuló pályafutásunk folytatása végett ősi anyaiskolánk csarnokaiba ismét kegyelmesen elhívtál.

Mielőtt azonban elindulnánk rendeltetésünk útján, feltekintünk Rád Atyánkra és felkiáltunk Hozzád a magasságba Lelked kegyelmi adományaiért, amelyekkel eddiglen megajándékoztál és amelyek nélkül ezután is végképpen tehetetlenek volnánk szellemileg, erkölcsileg egyaránt.

Szent Lelked megelevenítő, újjáteremtő erejéért, fenntartó és igazgató kegyelméért könyörgünk Atyánk. Cselekedjed, hogy szívünk érzései a bűnös vágyaktól, lelkünk gondolatai a hamis tudománytól, törekvéseink az önzés kísértéseitől mentesek, tiszták maradjanak. Hadd iszonyodjunk a sötétség útaitól és hadd sóvárogjunk a világosság napjának eljövételét, amikor a Krisztus dicsőséges evangéliomának fénye ragyogja be a mi szívünket, lelkünket és mindazokét is, akik széles e világon Óbenne hisznek és élnek.

Szívükből könyörgünk az állhatatos kitartás adományáért, hogy szellemi életünk, erkölcsi nemesedésünk, keresztyéni rendeltetésünk és emberi hivatásunk minden vonatkozásában, ernyedetlen buzgósággal, lelkiismeretes odaadással, szent akaratod szerint haladhassunk napról-napra előbbre; hogy a munkában meg ne lankadjunk, az igyekezetben meg ne restüljünk, a küzdelemben erősek, a hitben rendületlenek, a reménységben bizakodók, a szeretetben bővölködők, felebbvalóink iránt engedelmesek, kötelességeink teljesítésében hűségesek, erkölcsileg feddhetetlenek, idvezítő Krisztusunk követésében győzedelmesek legyünk és maradjunk szent Neved dicsőségére.

Árasszad életünkre, munkálkodásunkra földi és mennyei áldásaidat bőségesen. Úgyis mindenfelől sújt minket a bűn átka és az ellenségek gyűlölködő sokasága köröskörül vízőnként zúdul felénk romlásunkra. Enny

temérdek baj és nyomorúság között a Te mindenre elégséges kegyelmed áldásaiért esedezünk, hogy elégítsd meg testi-lelki szükségünket a Te kifogyhatatlan gazdagságod szerint.

Békességnek Istene, jó Atyánk! Légy velünk mindnyájunkkal és derítsd föl felettünk a közös békességnek epedve várt napját. Oltalmazd meg a mi népünket, kiváltképen a gyermekek és ifjak lelkét-szívét a harag, irigység, gyűlölködés ragályától és töltsd be mindenikönk szívét-lelkét azzal a szeretettel, amely nem irigykedik, nem gerjed haragra, de mindig épít, használ, gyarapít, áldoz és nem fog el soha.

Ezeket a lelki ajándékokat közöld sokszorosán, Atyánk, ezzel az imádásodra egybegyűlt tanuló ifjúsággal, ennek nevelőivel, tanítóival, órallóival, előljáróival, úgyszintén a gyülekezet kicsinyeivel-nagyjaival a Te kegyelmességed szerint.

Gondviselő oltalmadba ajánljuk anyaszentegyházunkat veteményes kertjeivel együtt. — Cselekedjed kegyelmesen, hogy a mi ifjaink olyanok legyenek, mint a jó földben gyökerezett erős, ép plánták és mint a szépen virágzó reményteljes palmafák a Te színed előtt.

Védeld meg, tartsd meg Istenünk a mi szétdarabolt, árva hazánkat és mentsd meg a szétmarcangolás veszedelmétől magyar nemzetünket; mert mi egyedül csak Tebenned bízunk örök irgalom, örök szeretet!

Ruházd fel bölcseséggel, belátással és készséggel kormányzó, vezérlő, igazgató hatóságainkat. Adj csendes, békességes, megelégedett lakozást városunkban és egész országunkban mindazoknak, akik Téged lélekben és igazságban imádnak. Hogy így a Te kibeszélhetetlen jóságodból ismét visszazálljon hozzánk, közibénk a mi ősi jogunk, igazságunk, szabadságunk és elvesztett boldogságunk áldása és dicsőült örömmel örvendezve magasztaljunk Téged most és mindörökké a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

(Úri imádság.)

Atyánk, tégy méltókká, hogy egy szívvel-lélekkel, igazán és tisztán állhassunk meg mindenkor Te előtted és méltóképen dicsérhessünk Téged Szent Fiaddal s Lelkoddal egyességben. Ámen. (Syrus Ephraem.)

Dr. Erdős Károly.

Dr. Dicsőfi József.

(1859 jul. 16 — 1920 aug. 31.)

(Halálának első évfordulójára.)

(Folytatás.)

Dicsőfi első sorban tudós volt, theologiai tudós, mint láttuk, oly erős alapozottsággal, amely az ő korában egyedülinek mondható. A szent nyelvek fegyverzete neki technikai eszköz volt az exegesis-

hez, az exegesis ismét a systematica theologiahoz. Ő tehát nem maradt egyoldalú nyelvész szobatudós, vagy exegeta; hanem egységes theologiai rendszert emelt ezekre. A Dogmatikában ép úgy otthon volt, mint az Erkölestanban és a Philosophiában. A lutheránus orthodoxiát képviselő, de sziporkázó szellemü öreg Delitzschet, a nagy bibliabúvárt, az orthodox Luthardtöt, az assyriologus iljabb Delitzschet épúgy engedi magára hatni, mint a theologia mezején fordulatot jelentő A. Ritschl-t „az utolsó egyházi atyát“, (Harnack) és tanítványát, az energikus, vallásos gondolkodó W. Herrmannöt, aki filozófiai felfogásában Ritschnél is jobban esatlakozik a reformáció erkölcsi világfelfogásának megújítójához: Kanthoz; és engedi magára hatni magát Kantot, akinek „Tiszta ész kritikáját“ még szülőskertjében élete vége felé is olvasgatja és Kálvint, aki a bibliát még Delitzschnél is jobban ösmerte. „Nevezem — úgymond — a Kálvin hit-tudományát fának, melynek 400 év alatt alig egy-két ága korhadt el s valamint a komoly legújabb theologia ma is e fáról szedi a legértékesebb gyümölcsöket, úgy erről fogja szedni mind az időknek végéig. Mert Kálvin örökösen a felséges Isten uralmát, a dicsőséges Isten országát hangsúlyozta és mert ő volt a legelső theologus, aki megmutatta, hogy a keresztyén vallást egyáltalában nem kell bizonyítanunk semmivel, csupán elő kell azt adnunk híven, világosan, igazi tudományossággal s nem nagyképű üres frázisokban, amelyekből a komolyan hívő lélek mindig irtózott: és akkor ez a tudomány épenúgy megbizonyítja magamagát, mint akármely más tudomány, p. o. a matematika, a számok és mérések fölséges tudománya“. (Emlékezés Kálvinra 1909 jul. 11.) — Ritschl Kanttól vette az *Isten országának gondolatát* („az emberek összeköttetése erénytörvények alatt“). Az Istennel való kiengesztelődés keresztyén gondolatát Ritschl szerint az Isten erkölcsi országának gondolata próbálja meg, „melyben Kant tisztán bölcsészileg a világ végcélját ösmeri fel“. A Dicsőfi theologiájának és ígéhirdetésének is egyik focusa Isten országa. (Evangéliumi Elmélkedések 37. kk. lap.) A Ritschl theologiájának 2-ik tétele a *község* hangsúlyozása: az egyén keresztyénsége nem magánviszony Istenhez és Krisztushoz, hanem az egyén a hívő községben éli át azt. Az Istentől és Krisztustól adott jókban, magában a bünbocsánatban is csak itt részesülhetünk. Ezt szintén megtaláljuk Dicsőfinél. „A bünbocsánatot csak a keresztyén gyülekezeten belül, csak a keresztyén gyülekezetben élvezhetjük mi egyesek. Ugyanis maga a Megváltó tette az ő tanítványai gyülekezetét a maga törvényes örökösévé a bünbocsánat osztogatása jogában“. (Ev. E. 65.) 3-ik főgondolata Ritschnék a vallásos ember *világ feletti uralma*. A vallás értelmezése nála ez: az ember érzi az ellentétet amaz öntudata között, hogy ő a természeti világnak kicsiny, önállótlan, függő része, — és önálló szellemi személyiségre való szükségszerű igénye között; „ebből a helyzetből ered a vallás, min hit fenső szellemi hatalmakban, akiknek segítség-

gével az ember saját ereje valami módon kipót-
lódik, vagy egésze emelkedik, ami a természeti
világ nyomásával fölér. (Rechtfertigung und Ver-
söhnung III. 189.) Ezt a gondolatot híven fejtegeti
Dicsőfi. (Ev. E. 13. k. 16., 18., 49., 61. lap.) „A
vallást kereső ember tudja, hogy ő e világban nem
lehet azzá, amivé lenni akar. A vallás e nyugta-
lanító boldogtalanságból úgy szabadítja ki-öt, hogy
amaz akaratára, vágyára megfelel. Azt mondja
nevezetesen, hogy van olyan fensőbb isteni lény,
ki bennünket ez akaratunkban, vágyunkban meg-
segít. Ezek szerint a felsőbb lény (vagy lények)
létezésébe vetett hit képezi a vallásnak második
eredeti elemét. (Ev. E. 18. lap.) „A vallás oly
emberek társaságának boldogító vágya és meg-
nemesítő életelve, kik már tudják, vagy még nem
felelték el, hogy ők bár e világhoz tartoznak,
felette állanak e világnak s épen ezért életüket
már itt ama világ felett álló legfőbb lény, az Isten
ösmerete szerint rendezik be. (Ev. E. 16. lap.) A
vallást tehát személyesen át kell élni, különben
puszta szokás az csak. Nem lesz elv, annál ke-
vésbé életelv, amely megnemesít. Hogy a hit
személyes meggyőződés, Dicsőfi hangsúlyozza lép-
ten-nyomon. Ritschlnek ez a három energikus té-
tele, amely a vallásos embernek és a vallásnak
önállóságát hangsúlyozza, a theologia közkincese
lett, mert a jövőendő is küzdeni fog ezekkel a
problemákkal, míg több más tétele múlandó lesz.
El kell ösmernünk, hogy Dicsőfi a Ritschl theolo-
giájából a maradandó tételeket vette át, a többieket
mellőzte. A vallás önállósága mellett Ritschl a
theológiát történeti értékekkel telíti, hogy a vallás-
os önállóság és a vallás átélési jelleme subiec-
tívizmusba, vallási anarchizmusba, a vallás irratio-
nalis elemének túlságba vitelére, exstasisba, hamis
misticizmusba ne tévedjen. A történelem adta neki
az értékeket a theológiához. Ezek az értékek te-
remtő személyiségekben vannak adva. A biblia a
milieu. Jézus személye és teljesítménye: Isten
történelmi kijelentése az Isten gyermekeinek társa-
ságához, akik Jézus által kiengesztelődnek Ő vele.
Ez a megigazulás és kiengesztelődés gondolata,
amit Ritschl a munkás, tevékeny élettel folytonos
kapcsolatba tudott hozni. Dicsőfi theológiájának
súlyos része a hitnek történelmi lehorgonyozása.
És itt már a W. Herrmann hatására is ráösmernünk.
(Ev. E. 29. kk.) „Az isteni kijelentés olyan külső
történelmi tény, melyből az emberek egy bizonyos
társasága s ez által az egész emberiség világosan
és kétségbevonhatatlanul megértheti azt, hogy az
Isten valósággal érdeklődik iránta és őt megsegi-
teni hajlandó“, mondja Dicsőfi. (Ev. E. 32. k. lap.)
A történelmi Krisztus, szerinte, Isten tökéletes ki-
jelentése, aki nemcsak kijelenti Isten akaratát,
hanem teljesíti is azt s ezzel megalkotja Isten or-
szágát a földön, amelyben fölibe emelkedünk a
világnak. Ez ország tagjai leszünk, ha meggyőző-
dünk róla, hogy Krisztus az Isten kijelentett sze-
retete, aki kétségtelemmé teszi Istennek hozzánk
való szerelmét s ezt teszi amaz elsőrangú törté-
nelmi esemény: a kereszthalál által. Az eredendő

bűn elszakaszt Istentől, szenvedést, halált hoz
reánk (ez az orthodox tan megmarad Dicsőfinél);
a kereszthalál a mondott értelemben megvált. Ez
az isteni szeretet meggyőz minket, vizsontszere-
tetre lelkesít és világgyőző erőt ad *Isten akaratá-
nak teljesítésére*: Isten országának megvalósítására,
amelynek lényege az Isten- és emberszeretet. Ez a
Dicsőfi theológiája. Átlátszó, energikus, vonzó ta-
nitás. Kár, hogy az atheistákkal szemben a prac-
tikus egoizmus vádjára nem hangsúlyozza (Ev. E.
18. lapon) az erkölcsi végecélt s azt, hogy a vallás
épen az erkölcsi végecélt a pillanatnyi, kézzel-
fogható érdekek megtagadása, tehát épen nem
önzés, mint az atheisták szemünkre vetik; ellen-
kezőleg önmegtagadás, önfeláldozás. W. Herrmann
hangsúlyozza ezt, midőn Ethikájában kifejti, hogy
Krisztus a társaság gondolatát az erkölcsi végecélt
fenségével ruházta fel. Ez az Isten országa, ame-
lyért Krisztus élt és halt. Nem azért jött, hogy
néki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon és
adja az Ő életét váltságul sokakért. Azonban Di-
csőfi hangsúlyozta ezt *életével*. Egész életéből má-
soknak való szolgálatot csinált. Tanítása és élete
kiegészíti egymást, összhangban van. Különösen
a tudomány iránt égett olthatatlan tüsszel az ő
lelke. Legnagyobb közéleti antagonizmusait félre-
tette, midőn a tudomány előbbviteléről volt szó.
Ezért lelkesedett és munkált a debreczeni egye-
temért. De a tudomány is csak eszköz volt előtte
szeretett református egyházának virágoztatására. S
holta után már csak elmondhatom, hogy élete vége
felé egy ízben gróf Degenfeld Józsefről úgy nyilat-
kozott, hogy élete a református egyház és tuda-
omány önzetlen szolgálata volt s ha valaki, úgy ő
igazán megérdemelte egyetemünktől a hittudományi
tisztelheteli doktori címet. Azt hiszem, ennél a
posthumus nyilatkozatnál drágább babérkoszorút
egyikőjük sem kapott.

(Folyt. köv.)

Csánki Benjámín.

Különfélék

Gyűjtés a kollégium felsegélésére.

A felsőszabolcsi egyházmegye községei-
nek nagyobb részét dr. Bartha Károly kollé-
giumi tanár már bejárta. A gyűjtő-út ered-
ménye ugyan csak akkor állapítható meg,
amikor a lelkész urakkal egyetértésben meg-
szervezett gyűjtőbizottságok a pénz- és ter-
ményadományokat egybeszedik és községen-
kint beküldik, máris látható azonban, hogy ez
egyházmegye területén a gyűjtés eredményére
nézve igen szép kilátásaink lehetnek. Eddig
nagyobb pénzüsségeket adományoztak: Sza-
lánczy Bertalan egyházmegyei főgondnok (Ko-
moró) 5000 K, Bedeő Lajos (Nyírkarász) 3000 K,
dr. Varga Lajos (Kisvárd) 2000 K, Odescalchi
hercegnő (Tuzsér) 1000 K, Nozdrovitzky László
(Döge) 1000 K, Nozdrovitzky Kázmér (Döge)
1000 K, Perlstein Herman (Nyírtass) 1000 K,

Stein Miklós (Rétközberencs) 1000 K, Rochlitz Henrik (Mándok) 1000 K, Diener Pál (Anares) 500 K, Ehrenreich (Demecser) 500 K, Kovácsics Zoltán (Rétközberencs) 500 K, Osváth Pál lelkész (Döge) 300 K, Reich József (Nyírtass) 300 K, Grossmann Emil (Gégény) 300 K, Hangya sz. (Tuzsér) 300 K, dr. Kovács Ödön (Nyírtass) 250 K, Kovácsy Károly (Anares) 200 K, Rác Péter (Gyulaháza) 200 K, Szirmay Károly (Gyulaháza) 200 K, Csuthy Lajos (Pátroha) 200 K, Hangya sz. (Rétközberencs) 200 K, Sarka Béla lelkész (Rétközberencs) 200 K, Református egyház (Kékese) 200 K, Gyüre Lajos (Fényeslitke) 200 K, Papp Kálmán lelkész (Mándok) 200 K, Hangya sz. (Mándok) 200 K, Majoros János (Fényeslitke) 150 K, Beeske Lajos (Gyulaháza) 150 K, Demeter József (Gyulaháza), Takács László (Gyulaháza), Bakó Károly lelkész (Gyulaháza), Református egyház (Pátroha), Székely Rezső (Demecser), Hangya sz. (Demecser), Győry Béla (Demecser) Pethő Lajos (Demecser), Teremy József (Demecser), Técsi Menyhért (Gégény), Református egyház (Gégény), Szabó László (Rétközberencs), Református egyház (Tiszakanyár), Vaizer Károly lelkész (Tiszakanyár), Kézy András lelkész (Kékese), Szabó János (Kékese), Református egyház (Fényeslitke), Czövek Zoltán lelkész (Komoró), Hangya sz. (Komoró), Füzesesély László (Tuzsér), dr. Sziklássy Béla (Mándok), Református egyház (Mándok) 100—100 K. Kisebb pénzadományokról később számolunk el. Terményadományukat dr. Bartha Károlynak már bejelentették: Szalánczy Bertalan egyházmegyei főgondnok és Komoró község 1 vagon burgonya, P. Takács Károly (Anares) 4 mm. burgonya, Kovácsy Károly áll. főnök (Anares) 2 mm. burgonya, Barkóczy Béla (Gyulaháza) 1 mm. rozs, Demecser község 2 mm. rozs és 10 mm. káposzta, Vigh Bertalan (Szabolcsveresmart) 1 mm. buza, Grósz Sándor (Tuzsér) 3 mm. burgonya, Dombrád község 20 mm. termény. Az általános terménygyűjtést a legtöbb meglátogatott egyházközség készséggel vállalta. Ilyen úton jelentős mennyiségű terményadomány várható Anares, Gyulaháza, Nyírtass, Gégény, Rétközberencs, Nyírkársz, Tiszakanyár, Kékese, Döge, Fényeslitke, Tuzsér, Mándok községekből. Igéretet tettek, hogy a községbeli gyűjtést nagyobb terményadományokkal támogatják: Róthfeld, Ferenc és Lenchés Sándor (Gyulaháza), Perlstein Herman és Reich József (Nyírtass), Grossmann Emil (Gégény), Stein Miklós (Rétközberencs). A nagykárolyi egyházmegyéből az eddig felkeresett egyházakból a következő nagyobb adományok folytak be: Mátészalkáról dr. Szepessy Károly 1000 K, Csizmadia Józsefné 1000 K, Mátészalkai református egyház 2000 K, Kincses István lelkész 1000 K, M.-szalkai takarékpénztár 1000 K, Klein Mór 500 K, Mátészalkai közgazdasági bank 500 K, Erdélyi Ber-

talán 200 K, Elsztner Rezső 100 K, Literáti Dezső 200 K, Hangya 500 K, Deák Sándor tanító 200 K, Klein Andor 500 K, Madarassy István 1000 K, Petreczky Jenő 100 K, Péchy László 1000 K, Streicher Andor 500 K, Tarnai Gyula 1000 K, Balássy Miklós 200 K, Veress István 400 K, Csiky Lajos 100 K, Szalkay István 1000 K, Rác György 1000 K, Olcsváról Tóth Péter 100 K, Tóth Károly 100 K, Kölesey Béla és neje 500 K, Kósa Árpád 200 K. Paposról: Tariska Béla 100 K, V. Horváth Sándor 250 K, Földváry Tamás 500 K. Jármí-egyház gyűjtése: 656 K, Grün Mayer 250 K. *Kántorjánosiban*: Gönczy József 100 K, Csizmadia Lajos 100 K, Elek László 100 K, Nagy Károly 100 K, Elek József 100 K, Péter József 100 K, Menyhárt Gábor 100 K, Kocsár Bertalan 100 K, Ibrányi István 100 K, Pankotay Gábor 100 K, Péter Miklós 100 K. Egy adományozó 200 K. Az egyház okt. 1-én 3000 K-t fog beküldeni, ezenkívül 6 éven át 500—500 K évjáradékot biztosít. Galgóczy József 100 K, Gál László 100 K, Demjén Ferenc 100 K, özv. Nagy Istvánné 100 K, Jeszenszky Ferenc 100 K, Kocsis Sándor 100 K, Rédey Lajos 100 K, Szucsány Lászlóné 150 K, Császi Mihály tanító 200 K, Molnár Károly 100 K, Péter István 100 K. Hodászton: Nagy Mihály 500 K, Nagy Sándor 500 K, Komoróczy Károly 100 K, Kriesfalussy Gyula 500 K, Komoróczy Lojzi 500 K, Komoróczy Alajos 500 K, Lakatos Gusztáv 100 K, Ujlaky Sándor 100 K, Komoróczy Imre 2000 K, Sámuel 100 K, Rác Miklós 100 K, Rác Teréz 100 K, Galgóczy Jánosné 100 K, Hetey Elek 500 K, Müller János 300 K, Balogh Gyuláné 200 K, Komoróczy Gusztáv 100 K, Hegedüs Bálint főgondnok, aki a gyűjtés munkájában személyesen is fáradozott 500 K. Nyírmeggyesről: Kovács József 300 K, Mátészalkai Iparbank 500 K.

A *dévaványai* egyház gyűjtése a kollégium részére 1773 K 50 fillér, mintegy 6 mmáza búza és egy félkosár árpa. Kéry Lajos (Püspök-ladány) 500 K, Incze Lipót (Esztár) 5000 K, Református egyház (Köröstarcsa) 1000 K, Református egyház (Mezőberény) 2000 K, Nyírbátori takarékpénztár 2000 K, Középszabolcsi egyházmegyében gyűjtés 31,200 K. Közleményünk nem meríti ki az adományok teljességét, a gyűjtés befejeztével az adakozók kezéhez a teljes kimutatást meg fogja a kollégium igazgatósága küldeni. Ezen a helyen kérjük a nt. lelkész urakat, hogy ahol még eddig meg nem történt, méltóztassanak a gyűjtőbizottságot a presbyterium kebeléből megalakítani és munkába állítani a terménygyűjtésre, vagy, ahol a kollégiumtól a gyűjtő nem jelenhet meg, a pénzgyűjtésre is. A pénzt kérjük postán beküldeni, a terménygyűjtés eredményéről a pénztári hivatalt értesíteni, amikor a körülményekhez képest azt fogjuk kérni, hogy a termény vagy ott helyben adattassék el, vagy pedig a

megírandó módon természetben szállíttassék be Debreczenbe. Kimutatásunk mindenesetre alkalmas arra, hogy adakozó közönségünk a mások nemes, szép példájáról követésre lelkesedjenek, esetleg az aránylag csekélynek mondható eredmény után pólgyűjtést rendezzenek.

Adománygyűjtések. Lapunkban igyekeztünk t. olvasóinkat tájékoztatni a napirenden levő háromféle gyűjtési munkáról. Kollégiumunk felsegítése, gr. Tisza István egyetemi internátus és a diákjóléti bizottság munkája a mensa akadémika javára. A dolgok újabb alakulása következtében ismét szövé kell tennünk a dolgot. Vidéken nemesak zavart okozott, de nem helyeslő nyilatkozatokat is váltott ki ez a sokféle akció. Az erők forgácsolását is látták benne. Jelentenuk kell, hogy a legilletékesebb helyről, nagy tekintélyű férfiú útján értesültünk arról, hogy a gr. Tisza István egyetemi internátus „nem volt komoly dolog”. Ez „egyelőre elmarad”. Ezzel tehát tisztában lennünk. Hogy mi történik a már begyűlt segéllyel, azt majd elintézik az arra hivatott egyének. Kárba semmiesetre sem esett. Mindenesetre sajnálatos dolog, hogy az anyagi pusztulás szélére jutott kollégium gyűjtését ez az eddig „nem komoly dolog” zavarta s kollégiumunk érdekét érintette. Ami a mensa akadémika segélyezését illeti: miután az ilyen célú gyűjtés inkább csak Debreczen város területére szorítkozik, annak kérdését a debreczeni presbiterium és a mensa akadémika gyűjtésének intézői magok között elintézik. De ezen a helyen is ismételjük azt, amit már elmondtunk, hogy a kollégium felsegítése minden egyéb parancsoló szükségeknek felette áll. A tanuló ifjak gyámolítása is fontos kérdés, de ez a szükség minden évben fel fog merülni, a közönség áldozatkészségére ebből a célból évenként ismétlődve, számítani fog az intézmény, szóval egy kis módosítással hivatkozhatunk a tékozló fiú atyjának szavára: „fiam, te mindenkor velem vagy”. A kollégium érdeke egyetemes országos érdek, szüksége nagy arányú segélyezést vár és ennek nyújtására a mostani időknél kedvezőbbre alig számíthatunk. Ezerszeresen sürgősebb a kollégium felsegítése, mint bármely más intézményé. Ezzel a kijelentéssel azonban nem azt akarjuk elérni, hogy a mensa akadémikával szemben a t. közönség keze megrövidüljön. Csak a kétféle szükség méretére, különbözőségére akartunk rámutatni.

Pályázat.

A hajdúböszörményi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet a Boda-szőlőkertben újonnan felállított férfi tanítói állásra. Javadalma: az egyház pénztárából évi 100 korona és természetben lakás. Az állam pénztárából a szolgálatának megfelelő és érvényben levő állami fizetékiegészítés és segélyek. Kötelessége a kijelölt osztály, vagy osztályok vezése a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerint. Pályázati határidő 1921 szeptember hó 24-ik napja. Az állás október hó 1-én elfoglalandó.

Hajdúböszörmény, 1921 szept. 6.

Bakóczy Endre,
iskolaszéki elnök.

Pályázati hirdetés.

Az újfahértói református egyház pályázatot hirdet orgonistakantor-tanítóságra. Tanítói javadalom: 3 szobás lakás kerttel, évi 100 (egyszáz) korona az egyház pénztárából, megfelelő államsegély. Orgonistakantori fizetés: évi 1200 (egyezerkettőszáz) korona az egyház pénztárából, ehelyett esetleg föld; 10,000 korona alapítványnak évenkénti kamata az ifjúsági vegyeskar tanításáért. A dal-egylet vezetéséért külön tiszteletdíj. Stóla az egyházkerület által megállapítva, tehető 1000—1200 koronára. Ipariskolától mellékjövedelemre számíthat. Kötelességek: A reá bizandó osztály, vagy osztályoknak kerületi tanterv szerinti tanítása; ifjúsági egylet vezetésében segédkezés és az ifjúsági énekkar tanítása; istenitiszteleteknél az éneklést orgonakísérettel vezetni, a temetést végezni. Menekültek előnyben. Pályázati határidő e hirdetés megjelenésétől számított 14 nap.

Református iskolaszék.

Egyházak, iskolák,

valamint a nagytiszteletű Lelkész és tisztelt Tanító urak figyelmébe!!!

A magyarországi református Egyetemes Konvent a kiadásában megjelenő ooooo

új Énekeskönyv

nyomtatásával Debreczen sz. kir. város és a Tiszántúli református Egyházkerület Könyvnyomda Vállalatát, az egész országban való kizárólagos terjesztéssel és árusítással a nyomda-vállalat tulajdonát képező

„Méliusz” könyvkereskedést,

könyvkiadóhivatal, zenemű-, papir- és írószerkereskedést, Debreczen, Ferencz József-út (Piac-u.) 26.

bízta meg. Az új énekeskönyv egyelőre a következő három kivitelben, már folyó évi szeptember havában meg fog jelenni és használata kötelező.

Papirkötésben . . . ára 42 K Ezen árból az egy-Félvászon kötésben . . . 44 K házaknak és iskoláknak Egészvászon kötésben „ 54 K 10% engedmény jár.

Megrendelések már most eszközölhetők, amelyek utánvétel figyelmesen és pontosan lesznek elintézve. Az ország összes elemi- és középiskoláiban használt tan-könyvek nagy választékban, papir-, író-, rajz- és irodaszerek a legjutányosabban beszerezhetők.